

РОЗДІЛ IV. ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 378.018.552+378.013.43

О. О. Бондаренко

Сумський державний університет

ІНТЕРКУЛЬТУРНА СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ ОСЕРЕДКІВ КУЛЬТУРИ

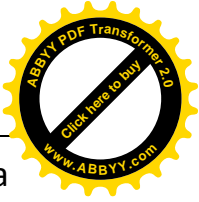
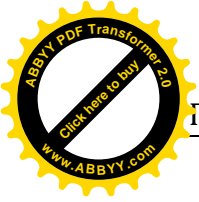
У статті розглянуто поняття «полікультурна освіта», уточнено сутність та описано форми інтеркультурного виховання студентів. На прикладі Культурно-мистецького центру Сумського державного університету охарактеризовано інтеркультурну складову діяльності університетських осередків культури в умовах інтернаціоналізації вищої школи.

Ключові слова: полікультурна освіта, інтернаціоналізація вищої школи, інтеркультурне виховання студентів, університетські осередки культури, Культурно-мистецький центр.

Постановка проблеми. Стрімка інтернаціоналізація вітчизняної освіти активізує діяльність університетів у сфері міжнародних відносин та стимулює академічну мобільність студентів. У зв'язку з цим виникає необхідність підсилення діяльності, спрямованої на виховання студентів у дусі миру й терпимості та дотримання основних прав і свобод іноземних громадян. Постає також проблема ознайомлення студентів з культурами зарубіжних країн, їх розуміння, обміну культурним досвідом.

У директивних документах Європарламенту та Ради Європи наголошується на необхідності сприяння діалогу культур та забезпечення інтеркультурного виховання молоді, метою якого є розвиток толерантності, порозуміння та поваги між представниками різних національностей, їх мирне співіснування в мультикультурному середовищі європейського навчального закладу. Саме тому одним із найбільшпріоритетних напрямів діяльності сучасних університетів повинно стати інтеркультурне виховання студентів.

Аналіз актуальних досліджень. У період глобалізації та євроінтеграції дедалі більше вітчизняних та зарубіжних науковців приділяють увагу проблемам полікультурного виховання, інтеркультурної та міжкультурної комунікації. Філософсько-культурологічний вимір міжкультурної взаємодії та інтеркультурної комунікації вивчали О. Бобловський, О. Лозовицька, І. М'язова, М. Триняк, О. Фельдман. О. Бойко та М. Юр присвятили свої праці проблемам інтеркультурної комунікації в контексті мистецької освіти та дозвілля. Г. Ващенко, Л. Голік, О. Джуринаський, Т. Клиненко, М. Красовицький, Г. Левченко висвітлювали ідеї полікультурного виховання. В. Довженко досліджував формування духовних цінностей у студентської молоді в полікультурному просторі.

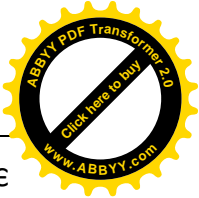
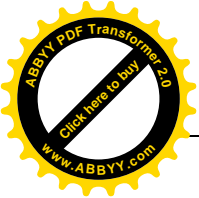
Питання виховання культури міжетнічних відносин досліджувала Г. Назаренко, а проблеми міжкультурної комунікації в поліетнічному соціумі – Г. Абрашкевичус. Теоретичні аспекти інтеркультурного виховання дітей та молоді засобами музичного мистецтва розглядаються у публікаціях Г. Ніколаї. Наголосимо на тому, що більшість науковців розглядає проблеми полікультурності та міжкультурної комунікації в контексті навчального процесу, особливо під час вивчення іноземних мов або у філософському чи культурологічному аспектах. Водночас питання інтеркультурного виховання студентів у процесі позанавчальної діяльності відповідних університетських підрозділів майже не були предметом спеціальних розвідок.

Мета статті – з'ясувати роль університетських осередків культури в інтеркультурному вихованні студентської молоді.

Виклад основного матеріалу. Сучасний європейський університет є прикладом полікультурного середовища, де здобувають освіту представники різних національностей та етнічних груп, що зумовлює необхідність звернутися до окреслення поняття «полікультурна освіта». У Міжнародній енциклопедії освіти це поняття визначається як освіта, що включає організацію і зміст педагогічного процесу, в якому представлено дві або більше культур, що відрізняються за мовою, етнічною, національною чи расовою ознакою [5].

Концепцію полікультурної освіти розробив американський учений Джеймс Бенкс, який убачав ефективність полікультурної освіти лише за умов заохочення й поваги до принципу різноманіття, інтегрування етнічного змісту до всіх предметів протягом усіх років навчання, доступності для всіх, хто навчається, об'єктивної інформації з історії й культури етнічних груп, наявності систематичних, всеосяжних, обов'язкових програм підготовки й удосконалення педагогів, зміни культури навчального закладу та його навчальної програми, спрямування змісту освіти на формування цінностей, стосунків і способів поведінки, що підтримують етнічний плюралізм; реалізацію міждисциплінарного підходу [3].

У сучасному науково-педагогічному просторі актуалізується також термін «інтеркультурне виховання». У «Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності» (2000 р.) інтеркультурне виховання визначається як усвідомлення різноманітності культур, виховання поваги та почуття гідності у представників усіх культур, незважаючи на расове або етнічне походження, сприйняття взаємозв'язку та взаємовпливу загальнолюдського і національного компонентів культури у широкому значенні.

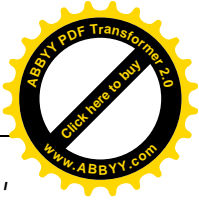
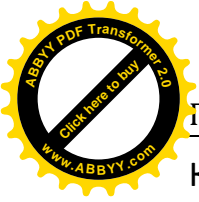

У документі зазначено, що важливе місце у вихованні посідає формування у процесі економічного, політичного, соціального і духовного життя культури міжетнічних відносин на принципах свободи, рівноправності, взаємодопомоги, миру, толерантності. Пріоритетними напрямками інтеркультурного виховання визначено: формування інтеркультурного менталітету, сприйняття культурного плюралізму, загальнолюдських цінностей, толерантного ставлення до інших культур і традицій; неприйняття будь-яких форм насильства, деструктивного націоналізму, проявів шовінізму та фашизму [2].

У сучасному університеті на розвиток особистості студента впливають кілька чинників, серед яких вагоме місце посідає полікультурне середовище. Саме тому університет повинен виховувати особистість, здатну зберігати свою національну ідентичність, яка глибоко усвідомлює національну культуру і розуміє, що вона є невід'ємною складовою культури світової. Водночас актуалізується проблема здійснення інтеркультурного виховання студентської молоді як прогресивного про шарку сучасного суспільства на всіх етапах навчально-виховного процесу в університеті.

Виховання у вищій школі здійснюється не тільки у процесі навчання, а й під час участі в культурно-мистецькій та дозвіллевій діяльності. Вплив культури і мистецтва на формування і розвиток особистості науково доведений протягом усіх етапів розвитку педагогічної науки. Провідну роль мистецтва та естетичного виховання у розвитку особистості довів ще давньогрецький філософ Платон, який надавав особливого значення музичному мистецтву та живопису, які несуть цінності й тим самим ушляхетнюють вихованця. Проблеми виховання засобами культури і мистецтва досліджували багато польських учених, ідеї яких були відображені в концепціях естетичного виховання (І. Войнар) та виховання через мистецтво (І. Войнар, Б. Суходольський, С. Шуман), а також у концептуальних положеннях педагогіки культури (С. Гессен) та інших напрямках педагогічної науки.

Для нашого дослідження проблеми інтеркультурного виховання студентів важливою є концептуальна ідея М. Галася щодо впливу на них субсередовища. На його думку, для досягнення бажаних результатів виховання потрібно створювати такі умови в субсередовищах, які будуть сконцентровані на меті та завданнях виховання, взаємно підтримуватися та доповнюватися [4, 26]. Таким субсередовищем для студентів стає університет: навчальні заняття у студентських групах, позанавчальна діяльність (гуртки, клуби за інтересами, бібліотеки, музеї, культурно-мистецькі та спортивні заходи тощо), місце проживання (гуртожитки).

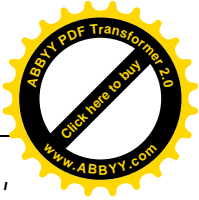
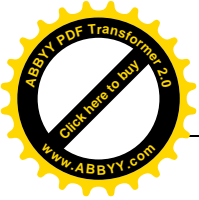

Кожному навчальному закладу притаманна відповідна культурна атмосфера, що залежить від фахівців, які в ньому працюють, від профільної спрямованості навчання, концепції виховання, місцевих традицій та інтересів студентів. Вища школа як виховне середовище не є монолітом. Культурна ідеологія студентського середовища, його субкультура визначають певний характер поведінки, створюють тривалі зв'язки між молодими людьми.

У сучасних університетах виховання ототожнюється з процесом самовиховання та участю студентів у діяльності позанавчальних підрозділів, а для реалізації ідей інтеркультурного виховання особливого значення набувають підрозділи художньо-естетичного спрямування, зокрема університетські осередки культури. На сучасному етапі розвитку вищої школи завдяки її активної інтернаціоналізації університети стали осередками поєднання елементів різнорідних культур, що зумовлює необхідність ознайомлення студентів з цими культурами та виховання терпимості й сприйняття різності національної культури і культури інших народів. У цьому річизі й спрямовують свою діяльність університетські осередки культури, серед яких ми виокремлюємо центри культури і мистецтв, бібліотеки, музеї, центри фізичної культури, творчі колективи та клуби за інтересами. Серед цілей, які постають перед університетськими осередками культури, виділяємо: створення культурного середовища в університеті, здійснення інтеркультурного виховання студентів, сприяння гармонійному розвитку їх особистості.

Характерними ознаками інтеркультурного виховання в університетських осередках культури є тісний зв'язок вихованців з цінностями світової культури, вивченням та розумінням культур різних народів світу. Серед складових інтеркультурного виховання виокремлюємо: формування особистості, вільної від ксенофобії, вивчення історії та іноземних мов для вільного спілкування з представниками різних національностей, ознайомлення з культурною та мистецькою спадщиною, розуміння культурних традицій та національних особливостей представників різних народів, виховання толерантності та сприйняття інших культур.

Під час участі студентів у діяльності університетських осередків культури на розвиток особистості студента справляють вплив твори музичного, театрального, кінематографічного мистецтва, літератури, живопису. Важливим чинником інтеркультурного виховання засобами культури і мистецтва є творча активність студентів – їх танцювальна, музична, театральна та літературна аматорська діяльність у творчих колективах, спрямована на створення чи виконання творів мистецтва, демонстрацію доробку світової культурної спадщини.

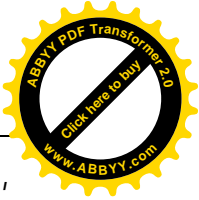
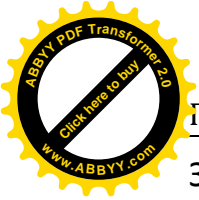
Висвітлюючи діяльність університетських осередків культури, спрямовану на інтеркультурне виховання молоді, ми пропонуємо ознайомитися з досвідом роботи Сумського державного університету, який є прикладом сучасного європейського університету, бо в ньому навчаються понад 1000 іноземних студентів з більше ніж 60 країн Європи, Азії, Африки, Америки та Австралії. Студенти-іноземці не лише отримують у СумДУ знання європейського рівня, але й беруть активну участь у науково-дослідній роботі, громадському, спортивному та культурно-мистецькому житті вишу.

Серед форм діяльності Культурно-мистецького центру (КМЦ) широко поширеними стали фестивалі культур зарубіжних країн, культурно-мистецькі заходи за участі іноземних студентів, фотовиставки та відеопрезентації національних общин студентів-іноземців, які навчаються в університеті [1]. Протягом 2012 року КМЦ став організатором таких заходів для іноземних студентів:

- «Містер іноземний студент» (лютий 2012 р.), де у програмі виступів кожного учасника була презентація своєї країни, демонстрація прапора, герба, національного костюма, національної інструментальної музики, танців та пісень. У конкурсі «Візитівка» усі учасники розповідали про свою родину та цікаві факти з історії чи традицій своєї країни. У конкурсі «Мої таланти» учасники демонстрували свої танцювальні, вокальні і театральні здібності. У конкурсі «Загальний танок» усі учасники виконали український гопак у національних українських костюмах.

- «Фестиваль культур іноземних держав» (квітень 2012 р.), перша частина якого проходила у холі актового залу, де студенти-іноземці презентували страви національної кухні, а також розповідали про народні традиції і національні свята, на які готуються ці страви. У другій частині заходу студенти-іноземці з 23 країн представили на сцені національні пісні й народні танці. Родзинкою заходу стали виступи студентів з Іраку, Танзанії та Нігерії, які продемонстрували вміння читати вірші та співати пісні українською мовою, а студенти з Індії та Пакистану презентували авторську поезію українською мовою. Студентка з Китаю провела майстер-клас для всіх присутніх з виконання пісень китайською мовою.

- «Dance-battle» (травень 2012 р.), який проходив на площі поблизу університету, об'єднав студентів, що люблять різні танцювальні стилі – від національних африканських, арабських та українських до вуличного хіп-хопу, брейку, фанку тощо. Цікавою особливістю цих виступів стало те, що хореографами-постановниками всіх танців, які були продемонстровані представниками 12 країн світу, були самі студенти. У свої виступи вони включили не тільки сучасні рухи, але й стилі традиційних народних танців.

За результатами цього заходу було створено танцювальний колектив, заняття в якому проводять самі студенти, а його учасниками стали студенти з 5 країн світу. На заняттях колективу здійснюються постановки сучасних хореографічних композицій з елементами народних танців.

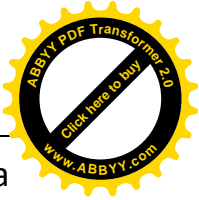
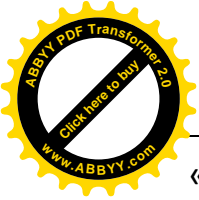
- «Талант-internasional» (листопад 2012 р.) став фестивалем талантів іноземних студентів СумДУ, в якому взяли участь близько 120 студентів-іноземців. Кожен учасник заходу намагався включити до свого виступу національну складову, навіть якщо номер складався із сучасного репертуару, на сцені обов'язково демонструвалися національні костюми та прапор держави, представники якої виступали.

Одним із найбільш дієвих методів роботи Культурно-мистецького центру, спрямованих на здійснення інтеркультурного виховання, стало залучення студентів-іноземців до гурткової роботи та до участі у всіх культурно-мистецьких заходах, що проводяться в університеті, нарівні з українськими студентами. Студенти-іноземці беруть участь у діяльності творчих колективів та клубів за інтересами. Так, інструментальний ансамбль СумДУ має у своєму складі групу іноземних студентів, які грають як національну музику, так і всесвітньо відомі хіти, у тому числі музику українських авторів та народні пісні. Студенти з Узбекистану, Туркменістану, Азербайджану, Танзанії та Нігерії займаються у вокальній студії, де співають вокальні твори як рідною мовою, так й англійською, російською та українською, у тому числі в дуетах або ансамблях разом з українськими студентами.

Іноземних студентів СумДУ також було залучено до популярного серед молоді творчого напрямку – ігор КВН. У 2012 році було створено команду КВН зарубіжних студентів СумДУ «С акцентом», яка успішно виступає не тільки у міжфакультетських іграх КВН, але й вийшла у фінал всеукраїнської ліги КВН «Сумка» та взяла участь у всеукраїнському фестивалі Відкритої харківської ліги КВН.

В університеті проводиться велика кількість університетських, міських та всеукраїнських мистецьких заходів, до участі в яких залучаються іноземні студенти. Наприклад, у традиційному масовому заході «Посвята першокурсників у студенти» студенти-іноземці презентували свої національності під час «Параду країн», на який вони вийшли в національних костюмах і з прапорами своїх країн, а також виступили у номері «Нас об'єднав СумДУ», в якому засобами музики і танцю продемонстрували першокурсникам символічну єдність усіх студентів.

До заходів, присвячених Міжнародному дню студента, були організовані спортивні змагання, серед яких особливо цікавими виявилися

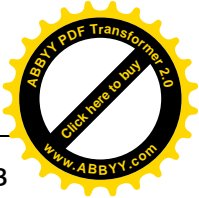
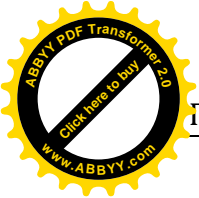
«Міжнародні старты в СумДУ», де у веселих спортивних естафетах узяла участь і команда іноземних студентів, а в турнірі з футзалу іноземні студенти вибороли перемогу серед 7 факультетських команд. Міжнародний день студента також був позначений у СумДУ врученням звання «Кращий студент СумДУ 2012 року», у тому числі в номінації «Кращий іноземний студент», а в концертній програмі були представлені виступи інструментального ансамблю та вокальної студії, до складу яких входять студенти-іноземці. Глядачі в залі, серед яких теж були присутні студенти-іноземці, щиро підтримували всіх номінантів та артистів, незалежно від їх національності.

Студенти-іноземці, які навчаються в СумДУ, беруть активну участь у таких заходах, як «Вечорниці», «Різдвяні зустрічі», концертах до Дня захисника Вітчизни, 8 Березня, Дня працівників освіти, у шоу-програмах «Міс СумДУ», конкурсах талантів «Весняна феєрія» тощо.

Таким чином, діяльність культурно-мистецького центру СумДУ спрямовується на збереження культурних традицій усіх національностей студентів, виховання поважного ставлення до різних етнічних груп, популяризацію національної музики, танців, образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва, підтримку аматорського артистичного руху, вивчення та шанування історії свого народу, що не лише слугує збереженню і примноженню національних традицій, але й набуває вагомого значення для гармонійного розвитку особистості студента.

Висновки. Дослідження шляхів здійснення інтеркультурного виховання студентів у Сумському державному університеті дозволило дійти висновків про те, що його ідеї можуть ефективно реалізовуватися у процесі діяльності університетських осередків культури. Під час проведення культурно-мистецьких заходів студенти різних національностей проявляють цікавість до ознайомлення з народною творчістю, із задоволенням вивчають пісні мовою оригіналу та виконують їх разом, беруть участь у виступах багатонаціональних колективів, які пропонують глядачам сучасні музичні та вокальні твори, народні пісні, а також традиційні національні танці й хореографічні композиції сучасних напрямів.

Участь представників різних національностей у творчих колективах виховує в них не тільки повагу один до одного і толерантність, відповідальність кожного за загальну справу, але й допомагає подолати мовний бар'єр, спілкуючись однією мовою під час репетицій, концертних виступів і творчих зустрічей. Залучення іноземних студентів до програм усіх заходів як учасників і глядачів дозволяє формувати інтеркультурний менталітет сучасної молоді.

Наголосимо на тому, що осередки культури українських університетів прагнуть брати участь у загальноєвропейських студентських культурно-дозвіллевих заходах, які сприяють створенню загальноєвропейського культурно-дозвіллевого простору та інтернаціоналізації дозвілля студентів. Проте нині університетські осередки культури переважної більшості вітчизняних вишів потребують модернізації своєї діяльності згідно з ідеями інтернаціоналізації вищої школи, у зв'язку з чим існує необхідність забезпечити ці процеси відповідними методичними розробками та рекомендаціями з проблем інтеркультурного виховання студентів. Саме на це будуть спрямовані наші **подальші наукові розвідки**.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко О. О. Організаційно-педагогічні засади діяльності університетських осередків культури: досвід Польщі : навч.-метод. посіб. [для кер. підрозділів з позанавч. роботи та органів студент. самоврядування] / О. О. Бондаренко. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. – 92 с.
2. Концепція громадянського виховання. Міністерство освіти і науки України. – Київ, 2000.
3. Banks J. A. Multicultural Education / J. A. Banks // The International Encyclopedia of Education: Research and Studies. – Oxford : Pergamon Press, 1985. – Vol. 6. – P. 3340–3442.
4. Gałaś M. Teoretyczne i praktyczne aspekty badań pedagogicznych nad życiem kulturalnym studentów / M. Gałaś // Problemy badania i rozwijania aktywności kulturalnej studentów. – Zielona Góra, 1988. – S. 37–44.
5. International Dictionary of Education. – Oxford : Pergamon Press, 1994. – Vol. 7. – P. 3963.

РЕЗЮМЕ

О. А. Бондаренко. Интеркультурная составляющая деятельности университетских ячеек культуры.

В статье рассмотрено понятие «поликультурное образование», уточнена сущность и описаны формы интеркультурного воспитания студентов. На примере Центра культуры и искусств Сумского государственного университета охарактеризована интеркультурная составляющая деятельности университетских ячеек культуры в условиях интернационализации высшей школы.

Ключевые слова: поликультурное образование, интернационализация высшей школы, интеркультурное воспитание студентов, университетские ячейки культуры, центр культуры и искусств.

SUMMARY

O. Bondarenko. Intercultural component of university cultural centers' activities.

The author considers the notion on «policultural education», clarifies the essence and forms of students' intercultural education. The practices of the Center of culture and arts of Sumy state university are used in order to characterize intercultural component of university cultural centers' activities in the context of internationalization.

Key words: policultural education, internationalization of higher education, students' intercultural education, university cultural centers, center of culture and arts.